

Wójcik, Zbigniew J.

Czterdziestolecie badań Kazimierza Bielenina nad starożytnym górnictwem i hutnictwem świętokrzyskim

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 41/2, 193-195

1996

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

młodzieży, towarzystwa rolnicze, stowarzyszenia, innych niż rolnik, mieszkających na wsi profesjonalistów. W tym kontekście nie przeciwstawił się roli kościoła katolickiego na wsi. Osobiście pełnił funkcję prezesa Polskiego Towarzystwa Statystyków, przywiązując wielką wagę do publikowania systematycznie danych statystycznych. Od 1913 r. przygotowywał wraz z zespołem *Rocznik statystyczny Królestwa Polskiego*.

Nie raz powoływał się Władysław Grabski na prace socjologów polskich. Dlaczego jednak – pytał m.in. prof. Wł. Winclawski – nie pisze się o Grabskim w kontekście L. Krzywickiego? Czy jego duchowa potrzeba stworzenia systemu wiedzy o wsi była wyłącznie wynikiem wcześniejszej niż praca naukowa działalności społecznej na wsi i politycznej w kraju, czy też może przekonaniem wyniesionym z gruntownych studiów nad dorobkiem J. Supińskiego?

Dla historyka socjologii konferencja ta była niezwykle inspirująca.

Henryka Hołda-Rózewicz
(Warszawa)

CZTERDZIESTOLECIE BADAŃ KAZIMIERZA BIELENINA NAD STAROŻYTNYM GÓRNICTWEM I HUTNICTWEM ŚWIĘTOKRZYSKIM

W 1955 r. doc. Mieczysław Radwan z Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie zorganizował rekonesans badawczy w Góry Świętokrzyskie w celu rozpoznania pospolitych na polach żużli, o których istnieniu wiedział Staszic i które w okresie międzywojennym skupowano dla potrzeb pobliskiej huty w Ostrowcu. W wycieczce badawczej wziął udział mgr Kazimierz Bielenin z Muzeum Archeologicznego w Krakowie. On właśnie – mając ledwie kilkuletni staż pracy i pewne doświadczenie z badań dawnych piecowisk w Igołomni – ocenił zjawisko: żużle stanowiły pozostałość po starożytnych piecowiskach. On też stał się na lata badaczem starożytnego górnictwa i hutnictwa świętokrzyskiego, wspomagany m.in. przez pracowników Muzeum Archeologicznego (zwłaszcza Elżbieta Nosek) i Akademii Górniczo-Hutniczej (poza Radwanem – Adam Mazur, Wacław Różański i inni). Po kilku latach, stosując wszelkie dostępne metody rozpoznania stanowisk archeologicznych dawnych piecowisk (m.in. metody geofizyczne i zwiad lotniczy) wiedziano już, że region świętokrzyski jest obszarem wysoko zorganizowanego zespołu kopalń (m.in. wydobywanie hematytu w Rudkach) i pojedynczych bądź grupowych dymarek. Żużle z tych dymarek były właśnie przedmiotem zainteresowania huty w Ostrowcu w okresie międzywojennym. W Nowej Słupi wybudowano więc nad jednym piecowiskiem pawilon wystawowy (dziś administrowany przez Muzeum Techniki NOT w Warszawie), a w sąsiedztwie zabudowania, w których odbywają się doroczne imprezy folklorystyczne zwane

Dymarkami Świętokrzyskimi. Głównym bohaterem tych imprez jest zawsze – dziś już profesor – Kazimierz Bielenin.

Wieloletnie badania Kazimierza Bielenina pozwoliły mu na wychowanie następcy (mgr Szymon Orzechowski). Uzyskane doświadczenie wykorzystał on podczas badań starożytnych piecowisk m.in. w Czechach, Austrii, Niemczech i Francji. Wyniki swych badań ogłosił w wielu rozprawach w kraju i za granicą. Należy do nich, wydana w dwóch edycjach, monografia starożytnego górnictwa i hutnictwa świętokrzyskiego¹. Jej edycja z 1992 r. została uznana w wydawnictwie „Communication 53” Comité pour la Sidérurgie Ancienne de l’Union Internationale des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques za ważne wydarzenie naukowe.

Z okazji 40-lecia badań Kazimierza Bielenina nad starożytnym górnictwem i hutnictwem świętokrzyskim kieleckie Towarzystwo Przyjaciół Górnictwa, Hutnictwa i Przemysłu Staropolskiego w dniu 9 II 1996 r. zorganizowało spotkanie połączone z wręczeniem jubilatowi Krzyża Oficerskiego Orderu Odrodzenia Polski. Imprezie patronował wojewoda kielecki Zygmunt Szopa. Sylwetkę twórczą Kazimierza Bielenina przedstawił Przewodniczący Rady Naukowej Towarzystwa prof. Tadeusz Karwan. Wystąpili ponadto przyjaciele i współpracownicy jubilata, kreśląc dzieje rozpoznania starożytnego górnictwa i hutnictwa świętokrzyskiego oraz zamierzenia badawcze.

Odnotowujemy ten fakt jako rzadki przykład ocenienia za życia autentycznego wkładu uczonego do określonego problemu badawczego. Ważne odkrycia Kazimierza Bielenina były następstwem wielu sprzyjających okoliczności, wśród których jego upór badawczy stanowi niewątpliwie czynnik najważniejszy. Spotykał się zawsze w Kieleckiem z życzliwością, otrzymując wsparcie ze strony Towarzystwa Przyjaciół Górnictwa, Hutnictwa i Przemysłu Staropolskiego, chętnych do pomocy studentów z Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach oraz życzliwe przyzwolenie ze strony dyrekcji Muzeum Archeologicznego w Krakowie, a także pomoc ze strony Akademii Górniczo-Hutniczej (wytopy doświadczalne prowadzone przez koło naukowe studentów AGH). Dobrocią swą zniewalał innych – i to też jest jednym z ważnych czynników jego sukcesu badawczego. Nic więc dziwnego, że zabytki górnictwa i hutnictwa z przełomu er w regionie świętokrzyskim stanowią dziś przedmiot zainteresowania specjalistów z różnych krajów, a w Polsce przyczyniły się wydatnie do podjęcia badań nad dawnym górnictwem i hutnictwem m.in. na Mazowszu.

Przypis

¹ K. Bielenin: *Starożytne górnictwo i hutnictwo żelaza w Górach Świętokrzyskich*. Wydanie 2. Nakładem Towarzystwa Przyjaciół Górnictwa, Hutnictwa i Przemysłu Staropolskiego oraz Kieleckiego Towarzystwa Naukowego. Kielce 1992 (ukazała się 1993) ss.

268 fig. 115, bibliogr. Zob. też rec. z tej książki w „Kwartalniku Historii Nauki i Techniki” 1995 nr 4.

Zbigniew J. Wójcik
(Warszawa)

WORKSHOP: KOMPUTEROWE BAZY DANYCH W ARCHIWUM GŁÓWNYM AKT DAWNYCH

Komputeryzacja zasobów bibliotecznych i archiwalnych coraz częściej staje się przedmiotem naukowej wymiany poglądów. W miejscu tym należy wyrazić zadowolenie, że wyszliśmy już z etapu rozważań teoretycznych i niektóre instytucje organizują spotkania poświęcone prezentacji swych dokonań na tym polu i dyskusji nad konkretnym dorobkiem. 14 maja 1996 r. warsztaty tego rodzaju przeprowadziło Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie.

Spotkanie zaplanowano w dwóch częściach. Pierwszą wypełniły referaty, w których pracownicy Archiwum przedstawili swe prace, omówili ich genezę, cel, założenia metodyczne oraz stopień zaawansowania, w części drugiej zaś zaprezentowali opracowywane bazy danych i sposoby ich wykorzystania, a także odpowiadali na pytania gości.

Spotkanie zagał dyrektor AGAD, dr Władysław Stępiak, referując pięcioletnią już historię doświadczeń z komputerami w Archiwum i wskazując m.in. na zarysowujący się na świecie problem związany z przechodzeniem całych instytucji na wewnętrzne komunikowanie się jedynie przy pomocy poczty elektronicznej, a co za tym idzie zanikiem całych kategorii źródeł archiwalnych. Nie lekceważąc podniesionej kwestii, która z całą pewnością w wielu krajach jest dla badaczy poważnym problemem, nie bez odrobiny żalu zauważyć trzeba, że jak na razie polska biurokracja aż nazbyt gorliwie dba o interesy przyszłych pokoleń historyków.

Część opisowa objęła referaty Adama Ostrowskiego (*SEZAM – Spis Ewidencji Zasobu Archiwalnego*), Agnieszki Bartoszewicz (*Przyjęcia do prawa miejskiego Starej Warszawy z lat 1504–1637*), Anny Wajs (*Poselstwa z XVI–XVIII w. na podstawie Rachunków Poselstw. Archiwum Skarbu Koronnego 2*), Huberta Wajsa (*Indeksy osobowo-geograficzne do „Matricularum Regni Poloniae Summaria”, t. V*), Michała Kuleckiego (*Księgi ziemskie i grodzkie podlaskie*), Jarosława Zawadzkiego (*Korespondencja Potockich z Łańcuta*), Małgorzaty Kołki i Doroty Lewandowskiej (*Bazy dotyczące zespołów z zasobu XIX-wiecznego AGAD: Centralne Władze Wyznaniowe, Komisja Województwa Mazowieckiego, Księgi stanu cywilnego*). Oprócz wymienionych wyżej historyków-archiwistów z referatem wystąpił także red. Piotr Mysłakowski, który omówił swe doświadczenia z amerykańskim programem „Reunion”, przygotowanym dla amatorskich badań